

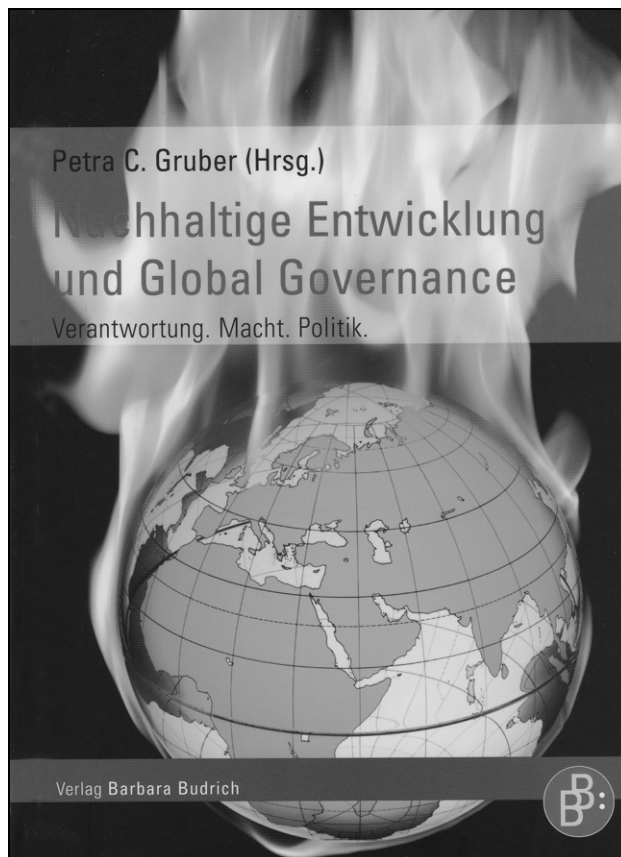
metode dela vsakega znanstvenega področja bistveni elementi raziskovalnega procesa, saj določajo meje razvoja znanosti in se morajo zato obravnavati z večjo pozornostjo. Predstavljeni so trije najpomembnejši raziskovalni modeli: narodopisni, simbolični in dekonstruktivni. Navedeni raziskovalni pristopi so tisti, ki dokazujejo obstoj tudi družbenega vidika proučevanja športa in gibalne aktivnosti, saj v največji meri ločujejo med raziskovalci fizične in družbene antropologije športa.

Četrto, peto in šesto poglavje so namenjeni osrednji tematiki dela – proučevanju športa. Četrto poglavje temelji na zgodovinski analizi, ki pogostokrat vključuje tudi arheološka odkritja, peto in šesto pa analizirata današnji tekmovalni šport. V teh treh poglavjih velja izpostaviti veliko število poznanih primerov iz sveta športa, na katerih avtor razvije in pojasni svoje ugotovitve. Konkretni primeri dajejo delu privlačnost in poživljajo tekstovno analizo. Zadnje, sedmo poglavje, s preprostim naslovom *Aplikacije*, je avtor namenil razumevanju družbenih in kulturnih procesov športa z namenom prenosa in apliciranja teh znanj pri reševanju konkretnih problemov današnje družbe. Kot pravi avtor, je ta aplikativnost zelo pomemben del poslanstva antropologije športa. Med najpomembnejše obravnave aplikativne antropologije športa sodijo položaj žensk v športu in družbi, multikulturnost, izobraževanje, nasilje v športu, vojne in mednarodni odnosi. Zadnje poglavje tako ponovno dokaže in utemelji spoznanje, da je šport inštitucija z univerzalnim pomenom.

Zaključimo lahko, da delo *"The Anthropology of Sport"* seznanja s temeljnimi modeli do proučevanja športa in gibalne aktivnosti v današnji družbi ter tako razvija občutljivost za pereča vprašanja antropologije športa. Največja vrednost dela je, kot je v predgovoru zapisal Brian Sutton-Smith, priznani strokovnjak za otrokovo igro, da nas uči, da ima športna aktivnost celo paleto možnih povezav z igro, s prostim časom in z rekreacijo ter še več, moderni šport je impliciran v številnih povezavah z gospodarstvom, vojnami, nasiljem, televizijo, medkulturnostjo, izobraževanjem in moralnostjo. Na eni strani gre pri športu in gibanju za prostovoljno, zabavno, pristočasno, sproščujočo dejavnost, a na drugi strani nam številni primeri dokazujejo, da športna igra zna biti zelo obvezujoča, resna in delovna aktivnost. Zato umetnost objektivnega vrednotenja športa v družbi ostaja tudi z Blanchardovim delom odprta za nadaljnja proučevanja. Slednje je pričakovano, saj gre za umetnost vrednotenja družbenega vrednostnega sistema, kjer ni ene univerzalne resnice, ampak zgolj številne možnosti izbir in perspektiv, kar hkrati daje izziv in čar družboslovni znanosti.

Joca Zurc

Petra C. Gruber: NACHHALTIGE ENTWICKLUNG UND GLOBAL GOVERNANCE. VERANTWORTUNG. MACHT. POLITIK. Opladen & Farmington Hills, Barbara Budrich Verlag, 2008, 182 str.

Petra C. Gruber je poslovna direktorica dunajskega inštituta za razvoj okolja in miru (IUFU). Knjiga *Trajni razvoj in globalni vpliv: Odgovornost. Moč. Politika* je zbornik izbranih prispevkov na konferenci *Globalna odgovornost: razvojnopolitični izzivi in možnosti globalnega vplivanja* (junij 2007). Svoje referate je prispevalo devet avtorjev. Zbornik je nastal tudi kot odmev na pred dvajsetimi leti objavljeno poročilo Združenih narodov o trajnostnem razvoju (*Brundtland Report*) in kot specifičen prispevek k razumevanju dajanja pomoči prizadetim državam po cunamiju v jugovzhodni Aziji leta 2004. Poleg devetih daljših ali krajših prispevkov ima knjiga daljši predgovor (str. 7–17) in seznam sodelujočih avtorjev (strani niso oštevilčene). Leta 2007 je prej imenovani dunajski inštitut pripravil celo serijo posvetov na to temo.

Podobno kot Michael Stone in Zenobia Barlow, ki menita, da se "v zadnjih letih izraz 'trajen', 'sustainable', uporablja pogosto in neredko tako netočno, da je pojem začel spreminjati pomen in je postal zavajajoč, prazen ali le retorično polnilo brez praktične vrednosti", tudi Petra Gruber s sodelavci meni, da izraz 'trajni razvoj' po-

meni mnogo več kot retorično polnilo; pomeni strukturne spremembe v politiki in gospodarstvu in ne le odpravljanje simptomov nesorazmerij, ki jih je povzročila dosedanja politika. Ko je govor o trajn(ostn)em razvoju, je še vedno veljavna definicija Lesterja Browna, ustanovitelja instituta WorldWatch, ki je v zgodnjih osemdesetih napisal, da se pojem nanaša na razvoj družbe in je trajnostno naravnana tista družba, ki lahko zadovolji svoje potrebe, ne da bi s tem zmanjševala možnosti zadovoljevanja potreb prihodnjih generacijam. Ta pojem trajnosti oziroma 'trajnostne usmerjenosti' je bil leta 1987 skoraj v celoti sprejet v poročilu Združenih narodov o trajnostnem razvoju. Glede na Brownovo definicijo, v kateri je poudarek na družbeni razsežnosti trajnosti, se je že v poročilu ZN pokazalo, da bo v zahodnem svetu v naslednjih letih poudarek na gospodarskem razvoju, ne na razvoju družbe ali na strukturni spremembi politike. Marsikdo je to razumel kot ustrezen 'tehnični razvoj'. S tem se je izrazu vzela njegova moralna ostrina. Vse bolj se je govorilo o človekovih potrebah in interesih, ne o potrebah okolja, izraz pa je tako nehal opozarjati, da gre za družbeni in etični razvoj. To je problem današnje operativne definicije, ki je – take, kot bi jo potrebovali – ni. Seveda ne gre za definicije, ki bi bile 'inovativne' ali plod čečkarij zagrehtih glav, pač pa za to, če je sedanja generacija pripravljena stopiti na učno pot in se učiti od družb in kultur, ki so se ohranile stoletja, če je sedanja generacija sposobna oblikovati model družbe po vzoru naravnega ekosistema, ki jo poleg ljudi sestavljajo tudi drevesa, živali in mikroorganizmi. Bistvo trajnostne družbe je, da bi se tehnologija in družbene institucije posvetile raziskovanju, podpori in pomoči naravnim potem življenja ter na ta način sodelovale z naravno sposobnostjo, da ohranja življenje.

Knjiga *Trajni razvoj in globalni vpliv: Odgovornost. Moč. Politika*, ki jo je uredila Petra Gruber, obravnava predvsem pojem globalnega vpliva (*global governance*). Pojma 'governance' ne gre enostavno prevajati z 'vplivom močnih', 'vplivanjem', 'vodenjem' ali 'vladanjem'. Čeprav gre lahko tudi za neposreden pomen, gre v kontekstu za metaforo vplivanja, se pravi za medsebojni vpliv tistih, ki 'nimajo moči' (nevladne organizacije), in tistih, ki vplivajo nadnacionalno, globalno. Gre za 'notranjepolitično' vprašanje. Razmerje med obema usodno vpliva na obnašanje izvoljenih nosilcev oblasti in njihovega vpliva v mednarodnem prostoru. Smisel ni v tem, da bi vajeti vzeli enemu in jih dali drugemu, pač pa da bi se med njimi ustvaril prostor dialoga in bi tako dobila priložnost etika odgovornosti. Gre torej za premislek o izvornem pomenu 'trajnega razvoja' oziroma za to, kako prvotni pomen trajnosti vrniti v središče razprav. Moto knjige je 'udeležba': udeležiti se tega, kar še ni uresničeno, in sicer z namenom, da bi bolje razumeli svet in njegove interpretacije, ki se hitro spreminjajo. Urednica se noče vmešavati z vprašanjem, kdo ima prav, utopisti, realisti ali pesimisti, pač pa se vprašuje po izvoru ne-

nasitne želje po 'vedno več in vedno hitreje' ter o morebitnih alternativah. V motu knjige, 'uresničitvi nemo-gočega', se sliši paradoks, ki ga je po drugi svetovni vojni v svojih spisih analiziral Viktor von Weizsäcker, misleč na eni strani na katastrofo druge svetovne vojne in na drugi strani na neposredno resničnost, ki je uresničitev in ni več možnost. Karl Mannheim je na podoben način govoril o 'utopiji upanja'. Ko je Albert Einstein govoril, da je domišljija pomembnejša od znanja, najbrž še tudi ni mislil na to, da bo nekoč miroljubna tehnologija in spretnost enega dela človeštva ogrozila svetovni mir in vnesla tako nesorazmerje v naravno in človeško okolje.

Petra Gruber v predgovoru pojasni, da je pojem trajnosti kljub globalnosti razmer različen glede na različne dele sveta. V zahodnem svetu pomeni predvsem drugač-nost, manj materializirano kakovost življenja, sproščenost, mir, občutek za duhovne vrednote. Drugod po svetu, kjer večina prebivalstva materialnega bogastva ni nikoli okusila, je trajni razvoj opredelitev nečesa, kar bi jim omogočilo uresničitev bolj dostojnega življenja oziroma jim tega ne bi preprečilo. Urednica omeni nekatera najbolj eklatantna nasprotja v sodobnem svetu, na primer to, da deset najbogatejših zemljanov razpolaga s premoženjem, ki ga na letni ravni premoreta dve milijardi najrevnejših. Pojem trajnega razvoja danes spet odpira predvsem socialna vprašanja: revščino, uničevanje okolja zaradi skrajnih razmer, uničevanje družbene baze zaradi bolezni ipd. Medtem pa je zahodni svet 'trajni razvoj' začel pojmovati kot izvozni artikel, ki revne dela še bolj revne in še bolj odvisne od bogatih. Današnje razmišljanje o trajnem razvoju ne sme mimo dejstva, da je to v veliki meri še vedno zahodni razvojni model, ki daje prednost materialnemu razvoju in ki s tem ponižuje revne. Zato so avtorji, ki so prispevali svoje razprave v knjigi, pojme, kot na primer razvijanje sposobnosti, lastnina in lastništvo, partnerstvo ipd. razumeli najprej v družbenem kontekstu, v smislu dejanske pomoči, premagovanja revščine, varovanja temeljnih naravnih virov zaradi zdravja ljudi, preprečevanja kriz in obvladovanja katastrofičnih potencialov, ki jih povzročajo razlike ipd.

Odločilno je vprašanje, pravi Petra Gruber, "če so bogati narodi razvili dovolj široko obzorje, da bi spremenili nesimetričnost delitve dobrin, moči in vpliva". V sedanji politični miselnosti te možnosti ni. "Zato je potreben nov politični model, ki bi temeljil na načelu subsidiarnosti" (str. 13). Petra Gruber pojem 'global governance' razume kot nadnacionalno mrežo dejavnikov načela subsidiarnosti, v kateri bodo nosilci politične in gospodarske moči ravnali kot partnerji tistih, ki so brez moči oziroma ki moč razumejo kot 'po-moč'. Glede na to, da o tem danes še ni mogoče prepričati velikih dejavnikov, to zaenkrat ostaja metafora utopičnega razmišljanja, ki pa naj bi se vsaj v okviru humanističnih zapovedi postopoma razvijala v smeri motivacije, ki bo nekoč 'sposobna večine'.

Wendelin Etmayer, stalni predstavnik Avstrije v Svetu Evrope, v prispevku *Razdeljeni svet – politika moči in razmišljanje o blagostanju v mednarodnih odnosih na pragu 21. stoletja* (*Eine geteilte Welt – Machpolitik und Wohlfahrtsdenken in den internationalen Beziehungen des 21. Jahrhunderts*, str. 19–45) predstavlja model sedanje zunanje politike (realna politika, nacionalni interesi, argument sile, vojna) kot tudi model nove zunanje politike in njene morebitne dejavnike. V drugem prispevku Franz Nuscheler, nekdanji direktor Inštituta za razvoj in raziskavo o miru v Duisburgu, razmišlja o tem, kako okrepiti oblikovalno moč politike globalnega vpliva (*Global Governance: Lösungsweg oder Utopie?*, str. 47–53). Prepričan je, da pojem globalnega vplivanja, 'Global Governance', ni le ideja v glavi, temveč vsem težavam navkljub realističen politični odgovor na izzive globalizacije. Sociolog Florian J. Huber se prav tako vprašuje o pojmu globalnega vplivanja oziroma vladanja (*Global Governance: Lösungsweg oder Utopie?*, str. 55–69). Po njegovem še ni prišel čas, da bi lahko govorili o praktični izvedljivosti tega pojma, kakor ga vidijo njegovi avtorji, čeprav se priznava za enega od tistih, ki imajo ta pojem za 'trajen'. Politični teoretik Sven B. Greis v sestavku o Združenih narodih kot dejavniku globalnega vpliva (*Die Vereinten Nationen als Global Governance Akteur*, str. 72–86) izpostavi nujnost spremembe te organizacije in težave, ki te reforme spremljajo. Zdi se mu, da mnogi reformni predlogi prej vlivajo skepsa kot upanje. Raziskovalec mednarodnega menedžmenta iz Graza Bernhard Ungericht vidi v globalnem vplivanju vzvod, po katerih delujejo danes nadnacionalna podjetja (*Global Governance: Transnationale Unternehmen als zentrale Akteure der Weltwirtschaft und ihre Regulation*, str. 87–105). Po njegovem je vpliv nadnacionalnih podjetij tako velik, da so včasih druge ustanove, ki bi morale prav tako delovati v mednarodnem okviru, brez prave pobude. S tem kaže na problem ene same ravni, kjer se stališča enih in drugih med seboj odbijajo. Politologinja Tanja Brühl iz Frankfurta zato v svojem prispevku razmišlja o 'močnih dejavnikih' (*Mächtige Akteure: NGOs in der internationalen Biodiversitäts-politik*, str. 107–124). Biodiverzitet je le eno od področij, kjer se lahko uveljavijo drugačni pogledi, ne da bi neposredno nasprotovali politiki 'moči'. Poleg tega, da so nevladne organizacije neprofitne, so tudi dovolj heterogene, da lahko v svojih pogledih uveljavijo vrednostne vidike razvoja. Biolog in izvršni direktor avstrijskega združenja ustanov s področja varovanja okolja Franz Maier v svojem prispevku tematizira retoriko in resničnost skrbi za biodiverzitetu v Avstriji (*Rhetorik und Realität: Artenschutz und Biodiversität im 'reichen' Österreich*, str. 125–139). Ne glede na to, da je konvencijo o biodiverziteti iz leta 1992 podpisalo večina držav sveta in da so članice Evropske unije sklenile, da bodo do leta 2010 ustavile izumiranje vrst, pa varovanje biološke raznovrstnosti, kot ugotavlja Meier

na primeru Avstrije, še ni postalo predmet parlamentarnih razprav v državi. Vzroke za to vidi v tem, da je država konvencijo podpisovala s figo v žepu in da so težišča vsakokratne politike premalo resna, da bi razmišljala o tej stvari. Direktor nemškega inštituta za razvojno politiko Dirk Messner v svojem prispevku razmišlja o razvojni politiki kot globalni strukturni politiki (*Entwicklungspolitik als globale Strukturpolitik: Leibild, Erfahrungen und Herausforderungen aus deutscher Perspektive*, str. 141–155). Podobno kot drugi tudi on poudarja, da so razmere zrele za spremembo in da se obnavljanje lahko spremeni v katastrofo. Posebej izpostavlja odnos bogatih držav do Afrike: tu so nove poti več kot nujne. Petra Gruber na koncu razmišlja o žrtvah cunamija, in sicer pod vidikom razmerja med pojmi pomoči, moči in konfliktom v aktualni politični retoriki (*Hilfe.Macht.Konflikte*, str. 157–181). Potres in cunami leta 2004 nista povzročila le velikanske škode in smrti stotisočev, pač pa tudi razkrila stranpoti vzvodov politike moči, ki se v primeru nesreče odziva prepočasi. Čeprav je težko napovedati smer trajnega razvoja v prihodnosti, je prožnost (*resilience*) oziroma odzivnost ena bistvenih postavk.

Za kritike strategije trajnega razvoja kot šibke in težko utemeljive potrebe je tudi ta knjiga priložnost, da pokažejo, kako nezadostno je mahanje z deklaracijami in apeli in kako malo je pripravljenosti, da bi sprejete zaveze spremenili v konkretna dejanja. Tudi avtorji te knjige vidijo, da sodobnika ni lahko prepričati, da je nevarnost tako blizu, pa tudi to, da si ni lahko predstavljati, da bo človek ravnal bolj razumno, če bo vedel za grozečo nevarnost. Na prvi pogled na tej točki že zmanjka argumentov za predlagane spremembe mišljenja in ravnanja. Ni si lahko predstavljati, kako bi lahko motiviral občitek, da se mora človeštvo rešiti iz položaja, za katerega je samo krivo. Nekatere izraze je težko ustrezno prevesti in opredeliti, poleg tega pa so nekateri postali del politične retorike in so zvođeneli. Ne glede na to je knjiga vredna branja. Dunajski mirovni inštitut (IUF) nima izobraževanja za trajnostni razvoj slučajno med svojimi cilji. Vidi ga kot sestavni del usposobljenosti družbe za prihodnost in kot priložnost, da se v družbeno razpravo vnašajo praktični vidiki etike odgovornosti. Ohranitev miru je v veliki meri odvisna od družbe, ki je v svojih zahtevah bolj dovzetna za potrebe drugih in bolj odgovorna od današnje ter bolj sposobna pomagati in ki s svojim ravnanjem ne neti razmer, ki bi vodile v krivičnost in konflikte. Knjiga, ki jo tu predstavljam, je primer za to. Je hkrati zbirka referatov konference, refleksija o problemih in ugotavljanje dejanskega stanja. Čeprav so nekateri prispevki nagovorili samo 'probleme zemlje', je tudi v njih zaznati, da gre predvsem za tematiziranje družbenih vprašanj, četudi v marsičem utopičnih.

Anton Mlinar